

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politički list.

„Slogom rastu malo stvari, a neologu sve poljvari.“ Narodna poslova.

Izdati svakog utorka i petka u podne.
 Netiskani dopisi se ne vraćaju, nepodpisani netiskaju, nefrankirani neprimaju.
 Predplata za poštarinom stoji: 12 K u obće, 6 K za seljake; na godinu ili K 6—, odn. K 3— na pol godine.
 Izvan carstvene više poštarina. Plaća i štampa se u Puli.
 Pojedini broj stoji 10 h. Koli u Puli, toli izvan iste.
 Uredništvo se nalazi u ulici Ginja br. 5 te prima stranke osim nedjelje i svake svaki dan od 11—12 sati prije podne.

Cekovnog računa br. 847/849.
 Telefon tiskare broj 38.

Odgovorni urednik i izdavaatelj Stjepo Givić. — U nakladi tiskare J. Krmpotić i drug. u Puli. — Glavni suradnik prof. Matko Mandić u Trstu.

Predlog manjine.

(Konač.)

Govornikov dodatni predlog.

Neću da se dugo bavim sa stvarima, koje se dogodile u Trstu onih zlosretnih dana. Dužan sam ponajprije, da utemeljim svoj predlog manjine. Znam, da postoji već tri čedna iznimna stanja, te da mi, bilo da se iznimno stanje sada dokine, nemožemo obzirom na tri prošla čedna ništa mijenjati, te da će također vlada, uzeti mi njezine mjere do znanja ili ne, učiniti ono, što će njoj se činiti pravednim, jer ona imade za sebe i zakonske ustanove, pošto imade naime o tome odlučiti kada bi se imalo neko obsadno stanje dignuti.

Meni se čini vrlo potrebitim, da se pobrinemo za budućnost. Radi toga stavio sam svoj predlog manjine, što su ga potpisali ne samo u izvještaju potpisani, gospoda zastupnici Skála i Závorka, nego također druga gospoda, izuzam dakako gospodina dr. Ellenboga, što bijaše već izvršeno, naime gospoda zastupnici vitez Berks i dr. Tavčar; nije mi ništa o tom poznato, da bi bila gospoda svoje potpise natrag uzela.

Imade li u Trstu urođenih Slovenaca?

Prije nego li predjem na mjere, koje bi se imalo za budućnost poduzeti, čutim se obvezanim, da kažem nešto o etnografskih odnošnjih u Trstu i u okolici.

Na to izazvan sam od onih, koji su obstanak Slovena u Trstu podvojili i pobijali, te i tim, što se je kazalo, da u Trstu nema Slovenaca urođenika. Predstavili su dakle nešto o narodnostnih odnošnjih u Trstu.

Premda bi mogao posegnuti u prvo loba srednjeg vieka, te mnoga imena i podatke iz Kandlerovog djela „Monumenti storici del Litorale“ navesti, koji pričaju o obstanu Slavena u Trstu, nečinim toga ovom prigodom.

Neću da posegnem ni k onoj tršćanskoj deputaciji, koja je izručila zastupniku habzburške kuće diplom o prečaji godine 1332. Među imeni članova one deputacije, imade i takovih, koja pokazuju slavenski izvor.

Pozvati ću se samo na matice krštenih, na „Libri baptizatorum“ jezuitske crkve „Santa Maria Maggiore. Tamo se nalaze g. 1527. do 1551. imena Bernardić, Petelin, Petelin, Skocaj, Jurica i mnogo drugih. Pismo je vrlo teško čitljivo, ali naći se može i druga slavenska imena. U maticah krštenih iste crkve g. 1640. do 1680. i 1700. do 1800. imade mnoštvo imena, koja pokazuju na slovenski izvor na slavensko stanovništvo Trsta.

Neću sva navesti; imadem ih ovdje alfabetičkim redom 122 napisana. Ova su: Anderlić, Ambrozić, Andrejčić, Afrić, Adić, Adamić, Blizjak, Bartol, Božjak, Bizaj, Brebec, Brajdić, Blažić, Bjekar, Bertok, Brenel, Blagušić, Bric, Brajnek, Bernečić, Bertić, Bohok, Belić, Bukovec, Božniglav.

Toliko imena, gospodo moja, imade samo sa početnim slovi A i B, a isto toliko imade ih i sa ostalimi početnim slovi. Opetujem, imade ih 122 ovdje; a može se naći i drugih. Ali da su samo i ova, tada bi već bilo 122 obitelji. Tada je imao Trst možda 6000 stanovnika, i to bi bio dakle uvijek relativno velik broj obitelji stanovnikah grada Trsta, koji pripadaju slavenskomu plemenu.

Osim toga valja iztaknuti, da su ova imena samo iz jedne crkve, dočim će biti i u drugih starijih crkvah slavenskih imena krštenika. (Zastupnik Hortis: Morate dobro znati, da bijaše u Trstu samo jedna crkva za krštenje. Ja mislim, da bijaše to crkva sv. Justa i njezine knjige krštenih sahranjene su sad kod Jezuita). Dobro! Neka bude tako, ali ipak držim, da pokazuje i ono 122 imena, da bijaše između 6000 stanovnika grada Trsta jako mnogo Slovenaca i u obće Slavena. Nepokazuju to samo imena; mogao bi tko god pomisliti, da bijahu to koloni, nipošto posjednici.

Imade okolnostih, iz kojih se daje zaključiti, da bijahu Slovenci posjednici i to veliki posjednici u Trstu. Zemljište kuće br. 1 Corsia Stadion pripadalo je još godine 1790. Ivanu Mariji Čok vulgo Kalić, a kuća Giardelli u sredini Corsia Stadion, bijaše vlasništvo mandrijera, Slovenaca. U današnjih ulicah San Francisco, Via Coroneo, Fondo Mankoč i Caserona grande bijahu mandrijersko-slovenske obitelji Bertoz, Vatovec vlasnici današnjeg Monte Verde i tamo u blizini bijaše neki Višnjovic još u prošlom stoljeću vlastinom velikom zemljištu i mandrije u današnjoj ulici Sette Fontane, te obitelj Hrovatin, iz koje potiče današnji župnik Sv. Jakova imalo je u današnjem Aquedotto svoja zemljišta.

Na obstanak Slovenaca pokazuju također i to od starine, razna imena dievoja grada, tako primjerice Kuk (Cucco) Pa tk-Potok (Via Torrente) Ključ (Molo Ključ) Kavana (Via Cavana), imena, koja su još u porabi.

Što se tiče predgradja, kojih imade službeno jedanaest, to pokazuju imena razstrkanih kuća obitelji, koje sačinjavaju predgradja, kojeg li su izvora i narodnosti.

Kako glase ta imena, može se svakto iz popisa pučanstva od godine 1890. osvjedočiti; neću da ih ovdje navadjam. Da su stanovnici okolice Slovenci, nepobija nitko, nitli vladini činovnici, akoprem nerade većinom u tom smislu.

Što se tiče popisa pučanstva, to bijaše godine 1851. u gradu i u okolici po službenih podatekih 51.000 Talijana, 27.000 Slovenaca, dobra dakle trećina.

Godine 1890. ostali su Slovenci po popisu pučanstva na istom broju, dočim su Talijani brojno veoma napredovali. Drugo je dakako pitanje, da li odgovaraju brojke također istini.

Kako se sa Slovencima u Trstu postupa?

To poznato je — a to bijaše i ovdje u kući navedeno — kako se vrši popis

pučanstva. Način popisa pučanstva jest također „dokazom“, kako se tamo sa Slovencima postupa, pošto su oni kroz 40 godina brojno nepromjenjeni ostali neučiniv nikakva napredka. Činjenica je, da stanuju Slovenci od starine kao što i danas u gradu Trstu, u predgradjih i u okolici, da plaćaju porez u krvi i novcu, da nose dužnosti državljana, neuzivajuć pako tako tako rekuć nikakva prava, da se ih nazivlje schiavi i da se od oblastih kao sa robovi postupa, da se nevažuje njihov jezik, da se pozvani na to trgovci nebrinu ni za njihove kulturne ni materijalne potrebe, da nema u gradu nijedne a u predgradjih veoma malo slovenskih škola, da se dapače u novije i u najnovija doba također iz crkve slovenski jezik tjera. Doga je dovela umjelnost austrijskih državnika.

Koje mjere imade se za buduću poprimiti?

Predpostaviv to, neka mi bude dozvoljeno preći posve kratko na mjere, koje bi se imalo poduzeti, a da se u buduću ovako žalostnim događajem izbjegnje, koji se zbuše u Trstu dne 13., 14. i 15. febrara.

Povećanje vojničke posade.

U prvom redu imalo bi se pobrinuti za to, da se u Trstu stavi na porabu za izvanredne slučajeve veće mnoštvo vojnika.

Više je osoba, koja bijahu u Trstu onih žalostnih dana izgreda, utvrdilo, da kad bi bilo više četa izšlo, nebi bilo stalno došlo do krvoprolića, jer bi se bilo tada svjetlino već samom prisutnošću četah poplašilo. Za to se je, kako se čini i kako pišu novine, već sada pobrinulo.

Posredovanje vlade između radnika i radnjodavaca.

Dalnje sredstvo bilo bi posredovanje vlade između radnika i radnjodavaca. Nebi bilo došlo stalno, bar sada ne, do izgreda, kad bi bila u prvom redu ravnateljstvo Lloyda, nadalje, kad bi bio vladin komesar kod Lloyda i vlada u obće učinila svoju dužnost (Odobranje).

Dužnost ravnateljstva Lloyda bila je ta, da stupi u doticaj sa radnicima i da prouči njihove zahtjeve, napose tada, pošto su radnici svoju spomenicu predložili. Dužnost vladinih činovnika bila je ta, da je od 1. febrara stupila kao posrednica. Ako nije toga vlada do sada učinila, tada bi to imala učiniti u buduću, jer je to njezina sveta dužnost. Ona bo nemore dati uvijek pravo ni radnikom ni radnjodavcem; ona je imala bar stvar razviditi te po pravu i pravednosti odlučiti, najvećom nepristranošću i bez obzira na buduću koju stranu.

Za domaće radnike.

Jedna dalnja mjera bila bi prepostavljanje odnosno odgoj domaćih radnika u raznih strukah. To se do sada nije dogodilo. Grijači i drugi radnici bijahu jedva tada razdraženi, pošto bijahu od vlade, odnosno od činovnika, koji imadu ili su imali štogod posla, osim vojnika namješteni tuđji grijači, grijači iz Mletaka, Grčke i Arabije.

To je preplasillo grijače i radnike, jer su se morali bojati, da nesamo što neće

postići ono, što su želili i tražili, već da će dapače i svoj svakdanji kruh, obstanak svoj i svojih obitelji izgubiti (Odobranje).

Povod tomu strahu morali su imati i radi toga, što se sve to više u zadnje doba tuđe državljane kao radnike kod svih skoro poduzeća i zavoda namješćuje.

To se događa kod tramvaja, premda bi se smiela po postojećem ugovoru samo austrijske državljane primati, te napose pripadnikom občine tršćanske, bez razlike narodnosti, prednost dati; to se događa u tršćanskoj plinarni, kod novog popločivanja grada, te dapače i kod čišćenja gradskih ulica. Isto tako upotrebljava se kod provedanja velikih državnih radnja, koje je dobila jedne tvrda iz Italije, veoma mnogo izvanjskih radnika. U „Stabilimento tecnico triestino“, gdje se radi za c. i kr. austro-ugarsku mornaricu, rade također mnogi tuđji državljani, a tim se je započelo i kod Lloyda, koji je, kako je poznato, podupiran od države znatnom pripomoći. U Trstu da je 50 po sto tuđjih državljana zaposleno kao radnici i inače u raznih poduzećih.

Ja neimadem ništa proti tuđjim državljanom kao radnikom, radnici su međunarodni, ali tuj valja — da se poslužim starom hrvatskom rečenicom, koja glasi: „Bliza je košulja nego li sukinja“ — brinuti se najprije za domaće, a u drugom redu za tuđince.

Obćenite mjere.

Dalnja mjera bila bi uzgoj mladeži, provedenje državnih temeljnih zakona i u obće zakonitih prava za sve državljane, bez ikakve razlike, odnosno zaštiti onih, kojih se prava napada, u obće promjena dosadašnjeg vladinog sastava.

Uličnjaci.

Kano kod svih demonstracijah, tako su došli na površje i kod ovih izgreda uličnjaci, poulična mladež, poulični dečki, ili „mularia“ kako ih nazvaše i u novinah.

Ta „mularia“ igra, gospodo moja, već više godina — ako ne i par desetaka godina, osobito ulogu koli u raznih gradovih Istre, toli također u Trstu. (Čujte! Čujte!). Kadog nastanu demonstracije, kažu najprije, da je čitavo građanstvo demonstriralo, a kad se pita za demonstrante, tada izvješćuju vladini činovnici uvijek: „Nije ništa, to bijahu samo uličnjaci!“ (Smjeh). To se događa osobito kad se radi o demonstracijah i izgredih proti Slavenom.

To se je dogodilo, gospodo moja, često u zemaljskih saborih Trsta i Istre. To se je dogodilo često na ulicah, to se je dogodilo primjerice u velikoj mjeri godine 1897. kod državnih izbora, kadno se je čulo raznog urlikanja i povika, medju ostalim također „fora i schiavi“, kao što i zadnji put. To se je dogodilo i prilikom sastanka „talijanskih“ načelnika Primorja, kadno se je tadašnji načelnik, i to u vladinih krugovih mila osoba, tako zaboravio, da je izrekao riječ: „Et eos ejciamus foras!“ To je onaj isti uzrikt, što no ga uličnjaci i ulični demonstranti na svoj način rabe, kad demonstriraju proti Slavenom, proti Slavenom i Hrvatom.

